

Raamatusoovitused mitmekesisuse teemal

Eesti Inimõiguste Keskus on koos mitmekesisuse võrgustiku, noorsootöötajate ja sõprade abiga kokku pannud valiku raamatutest, mis võiksid avada inimeste ja maailma mitmekesisust ning ehk ka laiendada piire, mis inimeseks olemisele seatud on.

2026. aasta soovitused:

Lastele ja noortele

Lastele

Kertu Sillaste ja Alexandra Salmela "Sild. Kitsekeste lugu" (2025) - Sild on lugu hirmust tundmatu ees, hirmust, millest saab üle koos mängides. Nii nagu kolm kitsekest meie loos, vajavad ka lapsed turvalist võimalust koos mängida, koos avastada ja koos luua. Mäng aitab ületada erimeelsusi ja kasvatab empaatiat. Just mängimise kaudu tulevad esile lapse uudishimu, avatus ja võime luua suhteid.

Tiina Laanem "Seest siiruviiruline" (2025) - Mamma ei taha sünnipäeva pidada. Ta arvab, et on liiga vana. Papa ütleb jällegi, et näeb mammat samasugusena kui nooruses. Siis, kui ta jooksis nagu jänes ning sõitis mootorrattaga. Hugo ei suuda seda uskuda! Veelgi vähem suudab ta uskuda, et papa mängis noorena bändis kitarri ja protestis nõmeduse vastu. Papa näitab talle, et meie kõigi sees on palju võimalusi peidus. Me kõik oleme seest siiruviirulised.

Heini Saraste, Kalle Könkköla "Piltsõnastik "Võin olla puudega"" (2025) - Võrdõigusvolinik koostöös Enn Soosaare Sihtasutusega andis välja raamatu „Võin olla puudega“. Tegu on piltsõnastikuga, mis aitab lihtsas keeles avada puuete, haiguste ja abivahenditega seotud mõisteid ning näitab, kuidas neid igapäevaelus kasutada.

Ketlin Priilinn "Minu õde Kelly" (2025) - Kümneaastase Johanna väike õde Kelly on rõõmus, seltsiv ja mänguhimuline, nagu üks viieaastane ikka. Aga ta on sündinud Downi sündroomiga ja mõnedes asjades siiski natuke teistmoodi kui teised lapsed.

Nüüd on õed sattunud suurde muutuste keerisesse – nende vanemad lahutasid ja nad veedavad ühe nädala ema, teise isa juures. Õdedel on raske kohaneda ja eriti Johannal tekib tunne, et nad ei kuulugi enam päriselt kusagile. Asja teevad veel raskemaks keerulised suhted isa uue elukaaslase tütreaga.

Noortele

Toon Tellegen "Siili igatsus" (2014) - Raamat räägib arguse ja julguse heitlusest ning tõstatab küsimuse, kuidas tulla toime oma ettekujutusega sellest, mida teised sinust mõtlevad. Tellegeni raamatud sobivad igale vanusele. Tema absurdimaiguline soe huumor esitab eksistentsiaalseid küsimusi ning avab inimlikku elufilosoofiat.

Elle McNicoll "Mingi säde" (2020) - Addie on 11-aastane autistlik tüdruk, kes tajub maailma teravamalt ja kellel on raskusi näoilmete mõistmisega, kuid kes on samas empaatiline ja lugemishuviline. Ta seisab sageli silmitsi eelarvamustega, kuid saab tuge vanemalt õelt.

Arndis Thorarinsdóttir "Surmasõlm" (2023) - Südamlik lasteraamat spordipoisist, kelle maailma muudab teadasaamine, et tema vend on autist. Teos julgustab lugejaid oma võimetele vastavalt endast parimat andma, olgu siis spordis või muudes valdkondades.

Hugo Vaher "Nutivaba" (2025) - Kolm väga erinevat sõpra asuvad teele läbi suvise Eestimaa. Nad esindavad subkultuure, mis võiks omavahel põrkuda, kuid leiavad hoopis ühisosa. Raamat juhib lisaks tähelepanu mitmetele sotsiaalmajanduslikele valupunktile nagu nutiseadmete roll tänapäeva ühiskonnas, elu maapiirkondades, interneti ohud.

Heneliis Notton "Tähed Agnesele" (2025) - Noore Eesti autori raamat, mis nihutab žanripiire ja kasutab läbivalt ainult naiskirjanike ja -mõtlejate tsitaate. Raamat annab hääle uuele põlvkonnale ja raputab suurmeeste müüte, tõstes au sisse suuri naisi.

Täiskasvanutele

Ilukirjandus

Mariana Enriquez "Asjad, mis me tules kaotasime" (2016) - Raamat räägib Buenos Airese slummide, julmade ja häirivate laste, painajalike kinnisideede ja seletamatute igatsuste taustal Argentiina lähiajaloo ja inimeste igapäevaelust. Autor käsitleb julge hooga ebamugavaid teemasid ja toob rambivalgusesse tavatuid tegelaskujusid.

Bernardine Evaristo "Tüdruk, naine, keegi teine" (2019) - Risti ja põiki läbi kogu Inglismaa, enam kui sajandi vältel, jälgib romaan kaheteistkümne naise elu, saatust ja valikuid. Kõik on kõigega seotud ja vägivallal pole sugu.

Abi Daré "The Girl with the Louding Voice" (2020), ingliskeelne raamat - Lugu julgest Nigeeria tüdrukust, kelle suurim soov on õppida, kuid oma hääle kasutamiseks tuleb tal silmitsi seista paljude takistustega. Noor neiu saab sellega siiski hakkama.

Chinua Achebe "Kõik vajub koost" (1958) - Raamat räägib Nigeeria koloniseerimisest XIX sajandi lõpus. Autor on esimene, kes kujutab Aafrika koloniseerimist põliselanike pilgu läbi. Avab ukse meie kultuurist väga erinevasse kultuuri ja maailma mõtestamise viisi.

Sayaka Murata "Inimene helendavast klaaskastist" (2016) - Jaapani autori raamat naisest, kes ei tunne end ühiskonnas õieti kodus, kuni läheb tööle väikesesse supermarketisse, mille reeglipärane maailm talle sobib. Teose fookuses on sotsiaalsed normid, pere ja ühiskonna ootused.

Yu Miri "Tokyo Ueno jaama pargipoolne väljapääs" (2014) - Raamat kirjeldab ühe mehe elukäiku, mis käib sama sammu Jaapani 20. sajandi teise poole ajaloo. Autor seob mõtlemapanevaks tervikuks üksikisiku elus ette tuleva ebaõnne ja ebaõnnestumised ning teda ümbritseva ühiskonna, mis sellise olukorra tekkimises siiski olulist rolli mängib.

mitmekesisuse
kuu

INIMÕIGUSTE
KESKUS

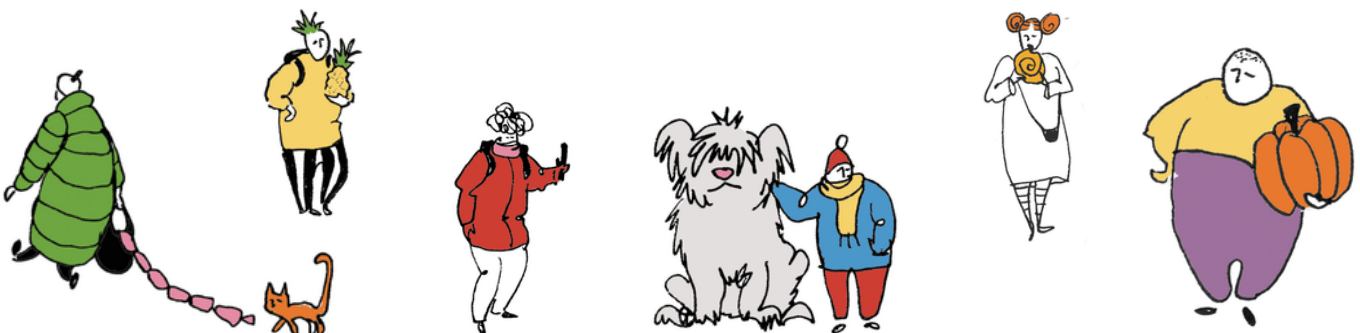
Claire Keegan "Sellised väikesed asjad" (2021) - Raamat, mis paneb lugeja küsimuse ette, mida teeksid sina, kui juhtud pealt nägema ebaõiglust, mis ei puutu teiste arvates sinusse. Kas jääksid pealtvaatajaks või sekkuksid? Iiri söekaupmehest pereisa just taolisesse olukorda satub.

Jeanette Winterson "Apelsinid pole ainsad viljad" (1985) - Briti kirjanik Jeanette Wintersoni elulooline romaan jutustab humoorikalt üles kasvamise loo inglise tööstuslinnakeses erakordselt usklikus peres. Nagunii mitte eriti harmoonilise ellu lööb mõra armumine teise tüdrukusse

Aaliis Aalman "Kes aias" (2021) - Eesti noore autori jutukogu, mille keskmes on tüdrukute ja naiste elud, vaikimisi reeglid ja ühiskondlikud või perekondlikud pained, millega nad rinda pistavad. Raamat viib avastusretkele läbi tänapäeva Eesti elu, alates väikelinnadest raudtee ääres kuni kitsaste korteriteni, kus elu on tihedalt kokku surutud.

Gregor Kulla "Peenar" (2024) - Noore eesti kirjaniku ja helilooja raamat, mis muuhulgas puudutab ka soo- ja seksuaalsuse küsimusi. Teos edendab kirjanduslikku mitmekesisust, kasutades noorte kõnepruuki ja vaba väljendusviisi ning laiendades kirjanduse piire.

Ann Leckie "Imperial Radch" sari (2017) - Ulmesari räägib endisest tähelaeva tehisintellektist Breqist, kes on jäänud alles vaid ühes inimkehas. Ta rändab läbi galaktika, et kätte maksta ja paljastada võimsa Radchi impeeriumi sisemised konfliktid. Lugu uurib identiteeti, võimu ja seda, mis teeb kellestki inimese.

Kogemuslood, memuaarid, teadus, esseed

Sofi Oksanen "Samasse jõkke. Putini sõda naiste vastu" (2023) - Raamat käsitleb Putini režiimi julmuse naiste vastu, kuid avab ühtlasi laiema pildi režiimi toetajate vihast. See ei pane meid nendega nõustuma, kuid laseb näha nii sõda Ukrainas kui vaenu läänemaailma vastu läbi nende silmade.

Vanessa Springora "Nõusolek" (2020) - Kui raske on tõusta jalgele pärast normaliseeritud pedofiilia ohvriks olemist. Raamat tekitab Prantsusmaal intensiivse arutelu alaealiste väärkohtlemise teemadel ning viis konkreetsete sammudeni nõusoleku juriidilise määratluse muutmiseks.

Merilin Mandel "Jess, inimesed!" (2023) - Raamat avab ühiskondlikke ootusi ja narratiive, mis saadavad meid kogu elu. Autor kutsub arutlema läbikukkumistunde, kehakuvandi, kahetsushirmu ja suhete üle, aga ka vaimse tervise, seksuaalsuse, matuste ja empaatia teemadel.

Edouard Louis "Muutuda: meetod" (2021) - Prantsuse kirjaniku elulooline romaan noormehest, kes otsustab rõhuvast vaenusest ja külaelust pääsemiseks end täiesti uueks luua. Ta teeb seda läbi hariduse, välimuse, kõnepruugi ja kõige muu sinna juurde kuuluva kaudu, et omandada uus identiteet ja kuuluda soovitud ühiskondliku klassi.

Daniel Tammet "Sündinud sinisel päeval" (2006) - Raamat räägib loo autistliku geniuse Daniel Tammeti lapsepõlvest ja noorusest. Daniel on gei. Oma tõelist perenime hoiab Daniel saladuses, eesti nime Tammeti leidis ta internetist ja võttis endale, kuna see kõlab hästi. Danielile meeldib eesti keel selle vokaali rohkuse pärast.

Marie Forleo "Kõik on väljamõeldav" (2019) - Autor julgustab uskuma endasse, ületama hirme ning tegutsema oma unistuste nimel. Raamat aitab väärtustada erinevusi, sest rõhutab, et iga inimene on ainulaadne ning võib valida oma tee ja eesmärgid sõltumata ühiskonna ootustest.

Liz Fosslien, Mollie West Duffy "Suured tunded Kuidas toime tulla, kui asjad ei toimi" (2023) - Raamat väärtustab mitmekesisust, sest näitab, et inimesed kogevad ja väljendavad tundeid erinevalt. See aitab mõista teiste inimeste reaktsioone ja kogemusi, suurendada empaatiat, aktsepteerida erinevaid emotsionaalseid kogemusi.

Varasemate aastate soovitused:

Lastele ja noortele

Astrid Lindgren "Vahtramäe Emil" (1993) - vallatu ja heasüdamlik lugu uudishimulikust poisist, kelle tempude taga peitub nutikus, visadus ja soe süda.

Hannu Mäkela "Hobune, kes kaotas prillid ära" (1977) - südamlik ja muhe lugu hobusest, kes kaotab prillid, kuid leiab tee seikluste ja sõpruse poole – soe mõtisklus julgusest minna edasi, isegi kui maailm muutub uduseks.

Jeanne Willis "Tähetolm" (2022) - õrn ja inspireeriv lugu väikesest tüdrukust, kes õpib mõistma, et igaüks meist särab omal moel – isegi kui see pole alati kõige eredam valgus.

Kimberly Brubaker Bradley "Õed hundid" (2021) - lugu kahest õest, keda seob armastus teineteise vastu ja ühised traumad. Lugu seksuaalsest väärkohtlemisest, abi otsimisest ja leidmisest.

Lewis Carroll „Alice Imedemaal“ (1865) – ajatu fantaasialugu tüdrukust, kes kukub küülikuurgu ja satub maailma, kus miski pole loogiline, kuid kõik on tähendusrikas.

Mark Haddon "Kentsakas juhtum koeraga öisel ajal" (2003) - omamoodi mõrvajuhtumi uurimise raamat, kus mõrvatud on koer ja mõrvarelv on aiahark. Uurijaks ja jutustajaks on viieteistkümne aastane autistlik Christopher.

Täiskasvanutele

Ilukirjandus

Han Kang "Taimetoitlane" (2007) - räägib enesemääratlusõigusest, aga ka vaimsest ebastabiilsusest ja probleemidest, ärakasutamisest, abivajadusest.

Charlotte Perkins Gilman "Kollane tapeet" (1892) - varajasem feministlik klassika, mis kujutab naise vaimse tervise lagunemist patriarhaalses ühiskonnas, kus tema häält ei kuulata.

Jonas Jonasson „Saja-aastane, kes hüppas aknast välja ja kadus“ (2009) – pöörane ja vaimukas lugu vanamehest, kes põgeneb vanadekodust ning satub nii krimilooesse kui ka maailmaajaloo pöördelistele hetkedele.

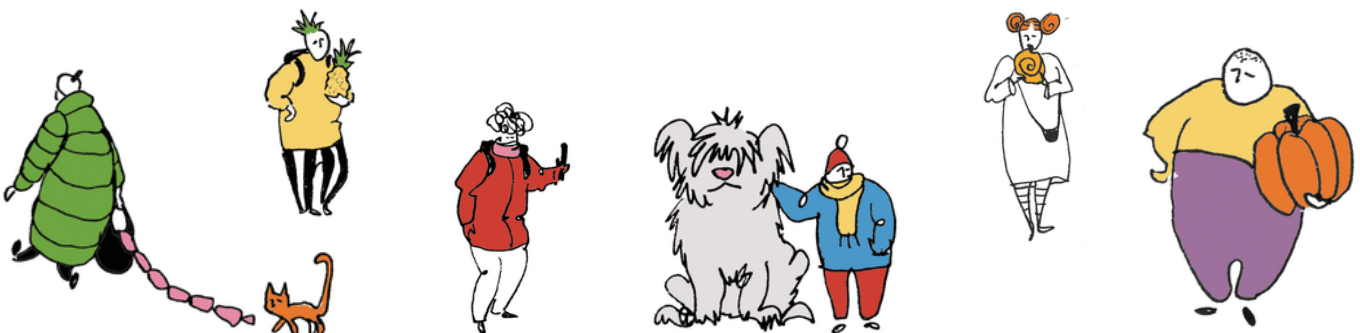
Kristiina Ehin "Südametammide taga" (2024) - aus ja humoorikas pilguheit naise elule, armastusele ja suhetele, kus maagia põimub argipäevaga ja hinge puudutavad read räägivad sügavamast igatsusest mõistmise ja läheduse järele.

Auður Ava Ólafsdóttir "Arm" (2016) - räägib keskeakriisist, peresuhetest, suitsidaalsusest, elu mõtte uuest avastamisest.

Fredrik Backman "Mees nimega Ove" (2016) - koomiline ja liigutav lugu pahurast mehest, kelle karm välisilme varjab suurt kaotust, head südant ja ootamatut võimet armastada ja sõprust leida.

Sylvia Plath "Klaaskuppel" (1995) - lugu depressioonist, hirmude ületamisest ja enda taasleidmisest.

Ann-Luise Bertell „Kodutalu“ (2020) – liigutav ja ajastutruu romaan Soome sõjatraumadest, kadunud unistustest ja vaikivast visadusest, kus naised hoiavad elu püsti, kui mehed murduvad.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Nina Lykke „Surmahaigus“ (2024) – teravmeelne ja humoorikas lugu keskeakriisist, abielu lagunemisest ja eneseotsingutest, mille keskmes on arstist naine, kelle elu kipub laiali valguma nagu tema patsiendid vastuvõtule.

Gregor Kulla „Peenar“ (2024) - räägib kiusust, homfoobiast ja kuidas üks inimene nendega hakkama on saanud.

Maybell Eequay „Väikese konna heaolu teejuht“ (2024) - koomilised meeldetuletused end väärtustada ja enda eest hoolt kanda.

Kristiina Ehin „Südametammide taga“ (2024) - aus ja humoorikas pilguheit naise elule, armastusele ja suhetele, kus maagia põimub argipäevaga ja hinge puudutavad read räägivad sügavamast igatsusest mõistmise ja läheduse järele.

TJ Klune „Maja taevasinise mere ääres“ (2020) – soe ja fantaasiarikas lugu üksildasest ametnikust, kuuest erilapsest ja valitud perekonnast.

Kogemuslood, memuaarid, teadus, esseed

Jonathan Haidt „Ärev põlvkond“ (2024) - põhjalik ja terav pilk nutiajastu mõjule laste ja noorte vaimsele tervisele ning praktilised sammud, kuidas taastada arendav ja inimlik lapsepõlv.

Susanne Schäfer „Tähed, õunad ja kumer klaas. Minu elu autismiga“ (2014) - 25-aastaselt diagnoosi saanud autismispektri häirega naise lugu. Sisuliselt toimetamata tekst võimaldab heita vahetu pilgu autisti ellu.

Maureen Gaffney „Teie pöörane ja väärtuslik elu: kuidas igas vanuses endast parim anda“ (2023) - soe ja julgustav teejuht, mis aitab eri eluetappides mõtestada tehtud valikuid, leppida ajaga ja leida uus suund rõõmu ja tähenduse poole.

Marianne Ubaleht, Sille-Kadri Simer "Eesti naiseks kasvamine" (2024) - päris lood päris Eesti naistelt, kuidas nad on üle elanud väga raskeid olukordi.

Daniel J. Siegel "Ajutorm. Teismelise aju jõud ja siht" (2018) - müüte kummutav ja aju-uuringutele tuginev teejuht, mis aitab mõista teismelise sisemaailma ja muuta keeruline arenguperiood koostöö ja usalduse ajaks.

Daniel Freeman "Paranoia" (2024) - kaasahaarav ja inimlik pilguheit usaldamatuse juurtesse, selle mõjusse meie elule ning teaduspõhistesse viisidesse, kuidas hirmust ja kahtlusest üle saada.

Lindsay C. Gibson "Emotsionaalselt ebaküpsete vanemate pärand" (2015) - raamat neile, kes soovivad lahti mõtestada, kas ja kuidas nende vanemate emotsionaalne küpsus neid mõjutanud on ja ehk siiaaani mõjutab.

Ethan Kross "Vadin" (2021) – teaduspõhine pilk sellele, kuidas sisekõne võib meid toetada või murda, ja praktilised võtted, kuidas keerulistel hetkedel oma sisemist häält targalt kasutada.

Michel Foucault „Hullus ja arutus: hullumeelsuse ajalugu klassikalisel ajastul“ (1961) - hullusest ja sellesse suhtumisest psühhiaatriaeesel ajastul.

Gunilla Gerland "Päris inimene" (1996) - ühe Aspergeri sündroomiga naise elu tema enda silme läbi.

Gay Hendricks, Kathlyn Hendricks "Teadlik armastus" (2023) - praktiline ja sügav suhete teejuht, mis aitab luua usaldust, lõpetada võimuvõitlused ja kasvatada tõelist, püsivat armastust nii paarisuhtes kui iseendas.

Merilin Mandel "Jess, inimesed!" (2023) - vestlused inimlikkusest, läbikukkumisest, suhetest ja vaimsest tervisest – ausalt, soojalt ja vahedalt.

Clara Törnvall "Autistid: autismspektri häirega naistest" (2021) - autori isiklik kogemus täiskasvanueas autismi diagnoosi saamisest ning põhjalik ülevaade autismi mõiste arengust läbi ajaloo.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Daniel Kahneman "Kiire ja aeglane mõtlemine" (2011) - mõjukas käsitus sellest, kuidas inimesed teevad otsuseid intuiitiivse ja analüütilise mõttesüsteemi koosmõjul.

Tutvu ka eelmiste aastate soovitustega!

Lastele ja noortele

Anne-Mari Alver "Meie teistmoodi vanemad" (2018) - eri tüüpi perekondade lood.

Ben Brooks "Lood poistest, kes julgesid erineda" (2018) - laiem vaade sellele, milline üks poiss saab ja võib olla. Aitab ületada kitsaid soorolle.

Sofia Chanfreau „Kaelkirjaku süda on uskumatult suur“ (2023) – maagilise realismi võtmes lugu igatsusest perekonna ja selle järele, et sind nähtaks ja armastataks sellena, kes sa oled.

Larõssa Denõssenko, Maria Foja "Maia ja sõbrad" (2022) – Ukraina inimõigustlase muhe pildiraamat laste õigusest elada turvaliselt ja armastatuna, olenemata sellest, mitu vanemat neil on, kas nad on sõja või emigratsiooni tõttu lähedastest eraldatud või pidanud kodumaalt põgenema. Paljud lapsed on kogenud leina ja kaotust, kuid keegi ei saa neilt võtta õigust unistada.

Elena Favilli, Francesca Cavallo "Unejutud mässumeelsetele tüdrukutele" (2018) - laiem vaade sellele, milline üks tüdruk saab ja võib olla. Aitab ületada kitsaid soorolle.

Riikka Jäntti "Väike hiir sõidab maale" (2021), "Väikse hiire päev", "Väikese hiire jõulud" jt väikse hiire lood (väikelapsele) - imeliselt illustreeritud lood väikesest hiirest, kes elab kahekesi oma emaga.

Margus Karu "Hobune Henry unenägu" (2017) - raamat sõprusest ja unistustest ja sellest, et sõbrad võib leida sealt, kust esmalt ei arvagi neid leidvat.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Torben Kuhlmann, Suzanne Levesque „Lindbergh. Seikluslugu lendavast hiirest“ (2022) – Lugu sellest, et kõik on võimalik, kui endasse uskuda ja piisavalt vaeva näha – nii saavad teoks ka kõige julgemad unistused.

Astrid Lindgren „Röövlitütar Ronja“ (1987) - lastekirjanduse klassika, kus Ronja julgelt traditsioonilise tüdruku norme ületab, taustaks tema sõprus Birkiga ning suhe oma ema ja isaga.

Iuliia Lobysheva „Arion Rufus или испанский слизень“ (2023) – venekeelne lasteraamat sõprusest erinevate olendite vahel.

Lembe Möttus „Muna seiklused Kreekas“ (2021), „Muna seiklused Lapimaal“ (2022) – sarja raamatud tutvustavad vahvate tegelaste ja lõbusate seikluste kaudu eri riikide kultuuri, toitu ja kombeid.

Piret Raud „Teistmoodi printsessi lood“ (2013) - lood isemoodi printsessidest, mis lõhuvad tavapärase arusaama printsessist.

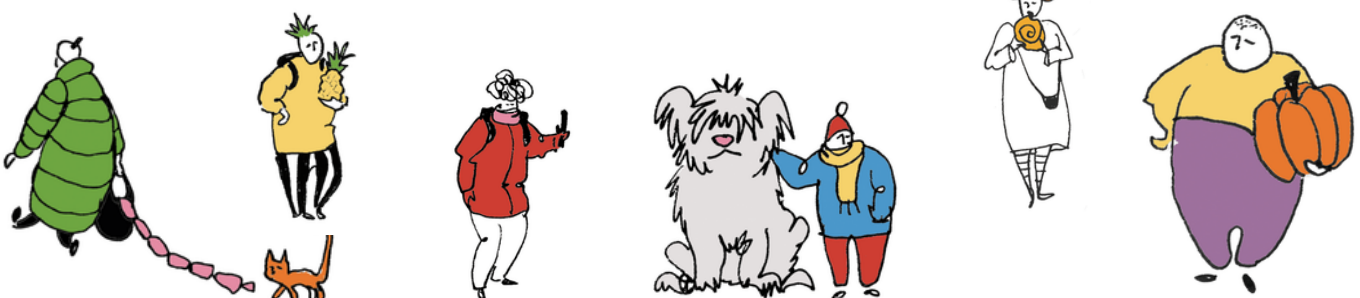
Jens Sigsgaard „Palle üksi maailmas“ (1942) - raamat sellest, millist rikkust toovad meie ellu sõbrused ja meile lähedased.

Maria Turtschaninoff „Maresi“ (2014) ja „Naondel“ (2016) - utopia naistest, kes loovad ühel saarel oma kogukonna. Sobib nii teismelistele kui noortele täiskasvanutele ja teistele fantaasiakirjandust armastavatele lugejatele.

Kätlin Vainola „Lood julgetest Eesti tüdrukutest“ (2018) - raamat annab laiema vaate sellele, milline üks tüdruk saab ja võib olla. Aitab ületada kitsaid soorolle.

Przemysław Wechterowicz „Olla nagu tiiger“ (2021) – tiiger olla ei ole niisama lihtne. See on küll ülimalt põnev, köitev ja kaasakiskuv, aga mitte lihtne.

Martin Widmark, Emilia Dziubak „Pikk teekond“ (2022) – kaunis ja sügavamõtteline lugu lähedase kaotamisest, leinast ja uuest algusest.

Täiskasvanutele

Ilukirjandus

Chinua Achebe „Kõik vajub koost“ (2018) – Nigeeria koloniseerimisest 20.sajandi lõpus.

Chimamanda Ngozi Adichie „Americanah“ (2013) – ingliskeelne novell noorest Nigeeria naisest, kes lahkub olude sunnil oma kodumaalt Ameerika Ühendriikidesse, kus kogeb esimest korda elus rassismi ning avastab mida tähendab olla „must inimene“.

Chimamanda Ngozi Adichie „Pool kollast päikest“ (2006) - kolme tegelase traagilised lood Nigeeriat 1960. aastatel raputanud kodusõja ja vägivaldalaajal. Eepiline, ambitsioonikas ja meisterlik romaan moraalsest vastutusest, koloniaalajastu lõpust, rahvuslikust kuuluvusest, klassist ja rassist – ning sellest, kuidas armastus muudab kõike veel keerulisemaks.

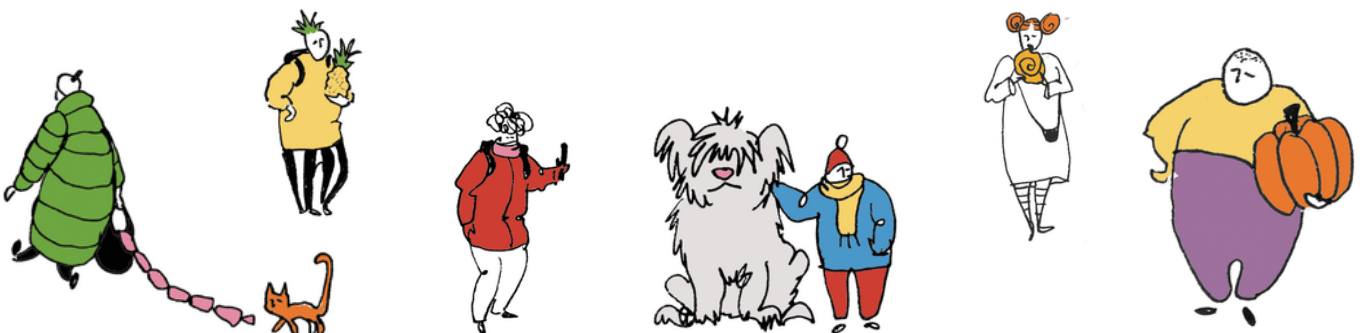
Chimamanda Ngozi Adichie „Purple Hibiscus“ (2003) – ingliskeelne novell noorukiea emotsionaalsest segadusest, võimsatest perekondlikest sidemetest ja säravast vabaduse lubadusest.

Aravind Adiga „Valge tiiger“ (2009) – värvikas kirjeldus Indias tänapäevalgi valitsevast kastide süsteemist, kus kast määrab inimese saatuse.

Vahur Afanasjev „Serafima ja Bogdan“ (2017) – peipsiäärsete vanausuliste elust ja kannatustest nõukogude okupatsiooni saabudes.

Ingeborg Arvola „Nuga tulle“ (2024) – ajalooline romaan tööst ja armastusest, tugevast ühtekuuluvusest ja vabast erootikast, vastuoludest üksikisiku ja ametivõimude vahel.

Fredrik Backman „Ärevil inimesed“ (2019) - vaimukas lugu sellest, kuidas erinevad inimesed erandlikus olukorras koos tegutsevad ja üksteist aitavad.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

James Baldwin "Giovanni tuba" (1956) – Pariisis elava ameeriklase Davidi elust, tunnetest ning pettumust valmistavatest mees- ja naissuhetest.

Sebastian Barry "Otsata päevade aegu" (2016) - liigutav ja poeetiline lugu kahest sõjakeerises ellujäänud mehest, kes jagavad armastust, lootust ja hirmu, rännates läbi Ameerika ajaloo kõige tumedamate aegade.

Harriet Beecher Stowe "Onu Tomi onnike" (1852) – sentimentaalne romaan orjuse tegelikkusest, kinnitades samas, et kristlik armastus võib ületada midagi nii hävitavat nagu kaasinimeste orjastamine.

Lucia Berlin "Koduabilise käsiraamat" (2022) - terane, valus ja samas helge jutukogu, milles elutundlikud lood räägivad naise elust kogu tema ilus ja kaoses. Berlin loob nappide vahenditega ilmeka maailma, kus igas loos on tunda elu täpsust, vaikust ja kõnetavat ausust.

Kay Bratt „Iseendale truu“ (2020) – ema saladus ja tütre otsirännak.

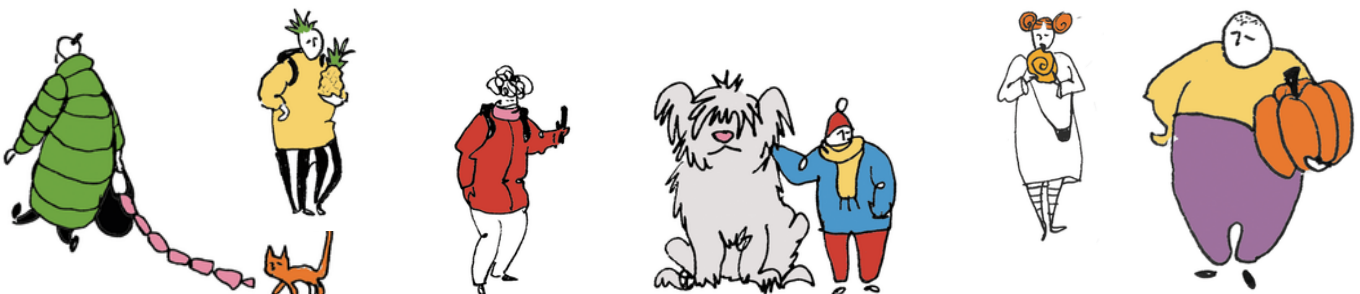
Pearl Buck „Naiste paviljon“ (1995) – suure, jõuka, vanu tavasid austava hiina perekonna lugu.

Minna Canth "Vaene rahvas" (1960) - Soome esimese naisõiguslase terav sotsiaalkriitika.

Jung Chang "Metsluigid: Hiinamaa kolm tütart" (1991) - kolme erineva generatsiooni hiinlanna lood, taustaks 20. sajandi Hiina.

Maryse Condé „Mangroovi ületamine“ (2023) – Guadeloupe kirev ajalugu ja keerukad inimsuhted: väikesel saarel elavad kõrvuti Aafrika orjade, India sisserännanute ja Prantsuse kolonisaatorite järeltulijad ning Haiti lihttöölised.

Tsitsi Dangarembga "Närvilised olud" (2021) - esimene Zimbabwe pärit mustanahalise naise inglise keeles avaldatud raamat. Põhiteemadeks sooline kuuluvus ning kolonialism.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Bernardine Evaristo "Tüdruk, naine, keegi teine" (2022) - risti ja põiki läbi kogu Inglismaa, enam kui sajandi vältel, jälgib see romaan kaheteistkümne naise elu, saatust ja valikuid. Lugu erineva taustaga Briti naistest.

Fannie Flagg "Praetud rohelised tomatid Whistle Stopi kohvikus" (1987) – romaan uurib naiste vananemist, afroameeriklaste väljakutseid 1920.aastatest 1980. aastate lõpuni ning omavahelisi suhteid.

Jean-Louis Fournier "Issi, kus me lähme?" (2008) - pühendatud autori kahele raske puudega pojale.

Romain Gary "Elu alles ees" (1975) - Émile Ajar „Elu ees“ (1975) – liigutav ja vastuoluline lugu Pariisi äärelinnast, kus elu kannavad edasi ühiskonna äärealadelt pärit inimesed, pakkudes sügavat ja valusat pilguheitu ligimesearmastusse, väarikusse ja ellujäämisele heaoluühiskonna varjus.

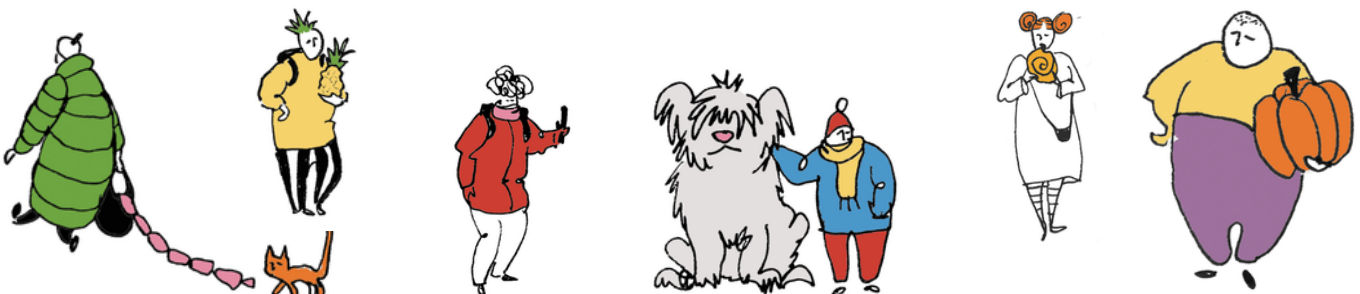
Hendrik Groen "Salapäevik : Hendrik Groen, 83¼ aastat vana" (2016) - päeviku vormis lugu hooldekodus elava vana mehe igapäevaelust.

Abdulrazak Gurnah „Paradiis“ (1994) – lugu Ida-Aafrika poisi identiteedist, võimatusest seda leida, kaotusest, hirmust ja süüst.

Mohsin Hamid „Lääne tee“ (2018) – lugu põgenemisest, rändamisest, vägivallast ja unistustest, aga eelkõige sellest, kuidas inimesed ja nende suhted aegamööda arenevad, moonduvad, teisenevad ja lagunevad.

Mohsin Hamid „Vastutahtsi fundamentalist“ (2015) – korraga armastuslugu, põnevik, allegooriatest tulvil ühiskonnakriitika ja usuliselt radikaalsust põhjendav seletuskiri.

Kaui Hart Hemmings „Järeltulijad“ (2012) – Emotsionaalne lugu rännakust, kus selgub, milline suund elu teelahkmel võtta.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Victor Hugo "Jumalaema kirik Pariisis" (1831) - kus ja mis on armastus? Taustaks Pariisi lihtrahvas, tänavatantsija Esmeralda ja neli meest tema elus.

John Irving "Garpi maailm" (1978) - lugu kuulsast emast, omamoodi feministist, ning peaaegu kuulsast pojast, keda huvitab kirjutamine, seks ja maadlus. Lugeja ette astub terve armee hämmastavaid veidrikke.

N. K. Jemisin "Viies aastaeg" (triloogia) (2015) - võimas ja raputav lugu maailmast, kus maa ise on relv ning ellujäämine sõltub nende võimest, keda ühiskond vihkab ja kardab.

Ana Johns "Naine valges kimonos (2020) – tõsielust inspireeritud lugu Jaapani-Ameerika ajaloos vähetuntud muserdavast ajajärgust. Meeldesööviv portree kahest naisest, kellest ühes peavad võitlust süda ja tavad ning teine saab oma teekonna lõpul teada kodu tõelise tähenduse.

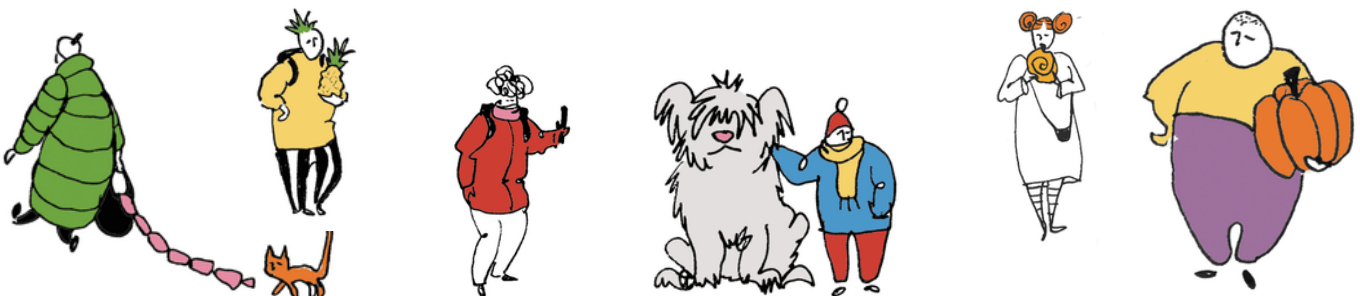
Jan Kaus "Vangerdused" (2020) - tõsielulised muinasjutud lähisuhtevägivallast.

Tommi Kinnunen "Nelja tee rist" (2014) - ühe Põhja-Soomes elava perekonna saatus 20. sajandi murrangutes ja muutustes.

August Kitzberg "Libahunt" (1969) - eesti kirjandusklassika, mis avab nii eestlaste traditsioone ja uskumusi, kui ka pelgust nende suhtes, kel harjumuspärasest erinev välimus ja temperament.

Juta Kivimäe „Suur tuba“ (2023) – sõjakeerises ellu jäänud ja kodumaale tagasi pöördunud juudi perekonna väärtushinnangud sõjajärgses Eestis.

Andrus Kivirähk "Maailma otsas. Pildikesi heade inimeste elust" (2012) - hetki ja lugusid erinevate inimeste eludest.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Minna Lindgren „Raevukas lesk” (2021) - vaimukas ja liigutav lugu naisest, kes avastab pärast leseks jäämist elu uue tähenduse, trotsides vananemisega seotud eelarvamusi ja ühiskonna kitsarinnalisust. See on lugu vabadusest, nähtamatuses ja sellest, et pole kunagi liiga hilja hakata elama päriselt.

Valeria Luiselli „Minu hammaste lugu“ (2022) – romaan kuues andes, mis sisaldab paraboole, hüperboole, ellipseid, allegooriaid ja tsirkulaarset ringkäiku ning Gustavo Sánchez Sáncheze alias Carretera elulugu.

Paavo Matsin „Death Cafe“ (2024) – maagilise realismi võtmes düstoopiline romaan, mille tegevus toimub tänapäeval ja lähitulevikus. Romaani idee pärineb autori lapsepõlvest, kus ta igatses lugeda raamatut, milles erinevate lemmikteoste tegelased tegutseksid üheskoos.

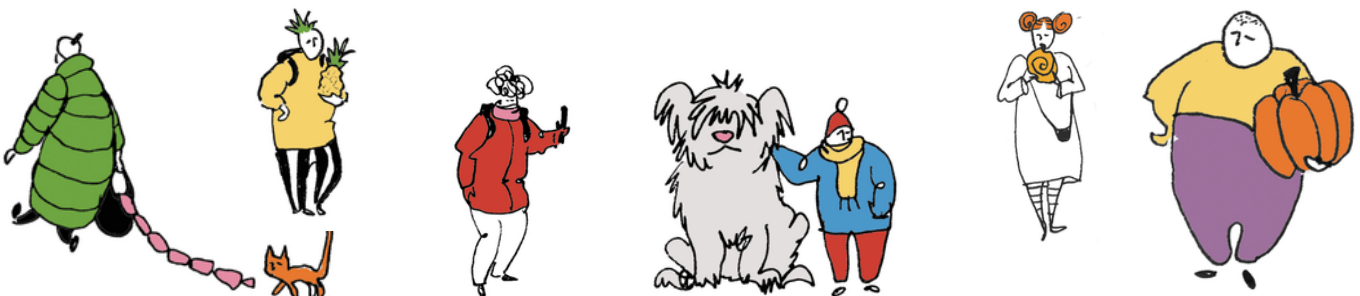
Asha Miro, Anna Soler-Pont „Sandlipuu jäljed“ (2008) – kolme orvuks jäänud lapse elukäigud. Realistlikud olukirjeldused maakera eri paigus valitsevast lohutust reaalsusest ja tohutust kultuurilisest mitmekesisusest. Lugu kompab sotsiaalseid ja kultuuripiire; räägib vastupanust, visadusest, unistustest – sellest, mis inimesi ühendab

Yukio Mishima "Confessions of a mask" (1949) – homoseksuaalse Jaapani noormehe raskustest sulanduda 20. sajandi ühiskonda.

Toni Morrison „Armas“ (2006) – mustanahalise naise katsumused rassistlikus maailmas.

Mudlum "Mitte ainult minu tädi Ellen" (2020) - naistest ja kõige kardetumatest loomulikest nähtustest - vanadusest, üksindusest, vaesusest ja vaimsetest häiretest.

Carolina Pihelgas "Vaadates ööd" (2022) - naistevastasest vägivallast ja sellest vaikimisest pärast Teist maailmasõda, mis tekitab jätkuvalt valu ka meie kaasajas.

mitmekesisuse
kuu

INIMÕIGUSTE
KESKUS

Kurban Said „Ali ja Nino“ (2014) – moslemiusku noormehe ja ristiusku tütarlapse põnevate pööretega lembelugu murranguliste ajaloosündmuste taustal.

Lisa See "Tea girl of Hummingbird Lane" (2017) – Pu-Erh tee ajaloost ja kohaliku rahva seotusest teetaimega.

Elif Shafak „Armastuse 40 reeglit. Romaan Rumist“ (2017) – kaks paralleelselt kulgevat ning omavahel põimuvat lugu armastusest. Üks neist jutustab tänapäeva koduperenaisest, teine 13. sajandi sufi müstikust Rumist.

Vanessa Springora „Nõusolek“ (2022) - lapsena seksuaalselt ära kasutatud tüdruku ja naise lugu.

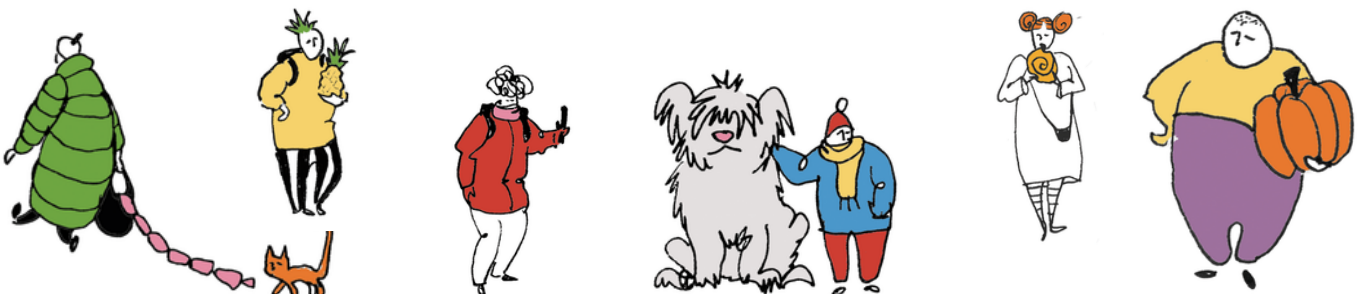
Marina Stepnova "Lazari naised" (2011) - haarav ja sügavalt emotsionaalne perekonnasaaga kolmest naisest, kelle elu ja armastuse võimalused keerlevad geniaalse, kuid vastuolulise teadlase Lazar Lindti ümber. See on lugu kiindumusest, kaotusest ja igatsusest, mis ulatub läbi põlvkondade, paljastades armastuse võime nii luua kui hävitada.

Kathryn Stockett „Koduabiline“ (2010) – liigutav ja ajatu jutustus piiridest, millega vaikides lepime või vahel välja ei kannata. Lugu sellest, kuidas naised, olgu siis emad või tütred, koduabilised või perenaised, üksteisega suhestuvad.

Triin Talk "Auhind õigesti elatud elu eest" (2022) - naise erinevatest rollidest.

Jari Tervo „Layla“ (2013) - naise võitlus vabaduse ja iseseisvuse eest maailmas, kus pörkuvad ida ja lääne arusaamad ning väärtused.

Kim Thúy „Ru“ (2014) - vietnami põgeniku lugu, mis viib Vietnami sõja aegsest Vietnamist läbi Malaisia Kanadasse.

mitmekesisuse
kuu

INIMÕIGUSTE
KESKUS

Mati Unt „Sügisball“ (1977) – Elukäigud sõltuvad teistest isegi siis, kui üksteisele jäädakse kaugeks.

Eia Uus „Tüdrukune“ (2019) - naiste kehadest, kogemustest, pingetest, hirmudest ja võimalustest, lähisuhtevägivallast.

Aigi Vahing „Valik“ (2010) – romaan paranemisest. Kas piin on hädavajalik või saab ka teistmoodi?

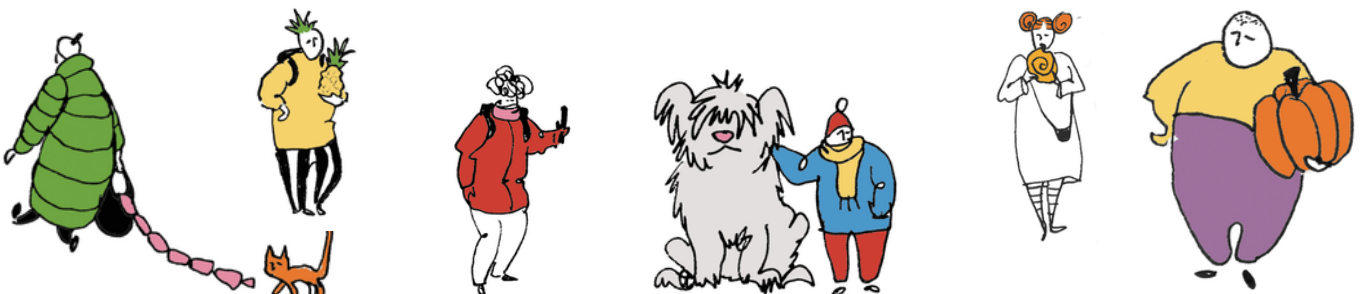
Martin Widmark "Maja, mis ärkas ellu" (2021) – lugu hoolimisest ja teiste eest hoolitsemisest. Sellest, kuidas esmapilgul ebaoluline seik võib muuta inimese elu, andes talle uut jõudu ja tegutsemistahet.

Jeanette Winterson „Apelsinid pole ainsad viljad“ (2008) - ühe tüdruku lugu kasvamisest väga usklikus perekonnas ja eneseavastamisest, sh sellest, et talle meeldivad tüdrukud.

Tõnu Õnnepalu „Mandala“ (2012) – inimestest, kes otsivad oma õnne valemit.

Tõnu Õnnepalu „Piiririik“ (1993) - piiridest, nende asukohast ja nende ületamisest.

Guzel Yahhina "Zuleihha avab silmad" (2015) - liigutav ja jõuline lugu noorest tatari naisest, kes 1930. aastate repressioonide käigus küüditatakse Siberisse ning õpib karmi saatuse keskel iseendaks saama.

Kogemuslood, memuaarid, teadus, esseed

Victoria Belim „Kukemaja“ (2023) – memuaarid ühe perekonna ja Ukraina keerulisest ajaloost ohtliku tänapäevani. Lugu vanematest ja lastest, veendunud bolševikest ja kommunismiohvitest, aiamaadest ja kunstist, õnnetutest saatustest ja kaua hoitud saladustest.

Jung Chang „Metsluiged: Hiinamaa kolm tüdart“ (1991) – autori perekonnalugu, mis hõlmab sajandit ja jutustab kolme naispõlve elust Hiinas.

Brigitta Davidjants „Jutte siit ja säält. Eestisse jõudnud inimeste lood“ (2021) - Eestisse põgenenud inimeste lood. E- ja audioraamatuna saab lugeda [siin](#).

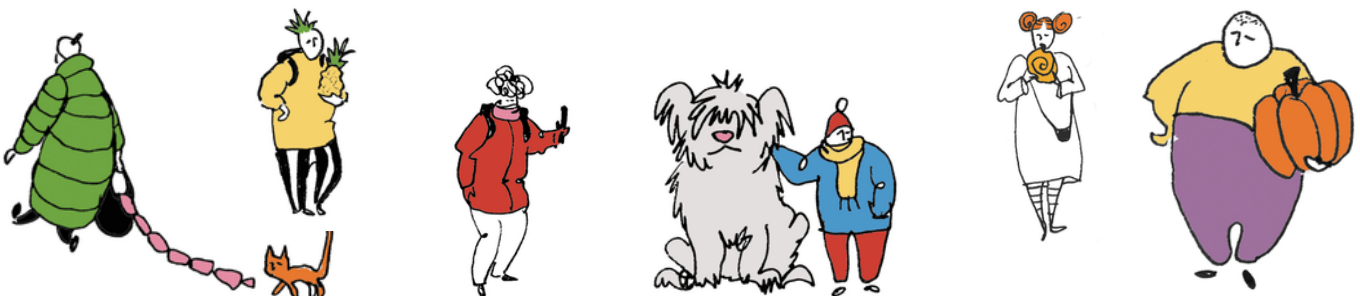
Stephen Jay Gould "Vääriti mõõdetud inimene" (2001) – analüüs inimese füüsiliste ja vaimsete võimete seostest etnilise kuuluvuse ja bioloogilise päritoluga.

Paula Grieg “Eikellegimaa” (2009) - “Minu nimi on Paula Grieg. Mul on kolm last ja mitte ühtki rasedusarmi. Oma kogemustest kirjutades tahan näidata, mida tähendab olla transseksuaal 21. sajandi alguses.”

James Habyarimana, Macartan Humphreys, Daniel N. Posner, Jeremy M. Weinstein „Coethnicity: Diversity and the Dilemmas of Collective Action“ (2009) – ingliskeelne uuring mitmekesisusest.

bell hooks “Kõik armastusest” (1999) - hooks lahkab raamatus omaenda emotsionaalse läheduse otsinguid ja ühiskonna võimetust pakkuda armastuse õppimiseks toimivaid mudeleid.

Tuula Karjalainen “Tove Jansson: Tee tööd ja armasta” (2014) - muumide looja Tove Janssoni ja tema elukaaslase lugu.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Merete Mazzarella "Soodushinnaga sõit" (2022) - muhe ja humoorikas sissevaade sellesse, kuidas saada eakaks ja olla pensionär.

Mariana Mazzucato "Missioonimajandus" (2021) - Mariana Mazzucato „Missioonimajandus“ (2021) – terav ja inspireeriv üleskutse muuta kapitalismi suund, pakkudes julgeid lahendusi kriisidele, millega tänane süsteem toime ei tule.

Marianne Mikko "Naise koht" (2021) - Marianne Mikko kogemused, teadmised ja nägemus naise kohast ja rollist Eesti ühiskonnas.

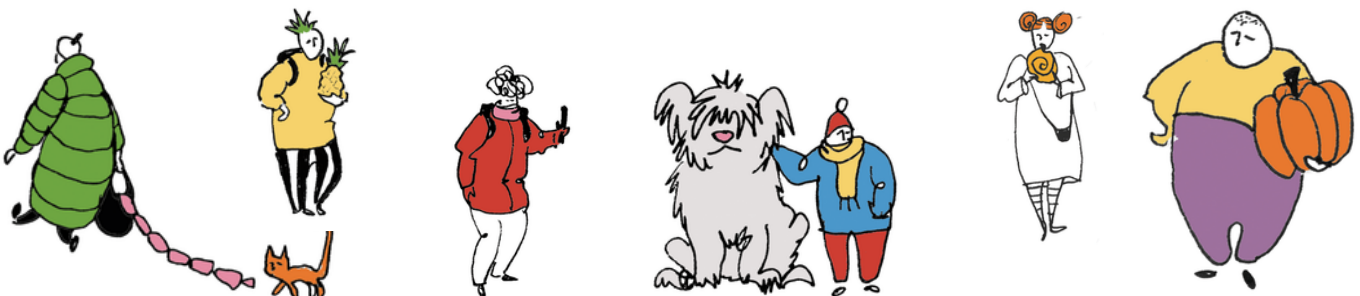
Lars Mytting „The Bell in the Lake“ (2020) – ingliskeelne teos tutvustab köitvalt 19. sajandi ja 20. sajandi alguse Norrat, eriti sealset külakultuuri, rahvausundit.

Michelle Obama "Minu lugu" (2018) - Michelle Obama kehtestas end kogu maailmas naiste ja tütarlaste õiguste eest seisjana, muutis kardinaalselt Ameerika perekondade arusaamu tervislikust eluviisist, seistes samal ajal oma abikaasa kõrval, et too saaks juhtida Ameerikat.

Caroline Criado Pérez "Nähtamatud naised: andmelüngad meestekeskse maailmas" (2019) - raamat paljastab, kuidas meie andmepõhine maailm eirab naisi, kujundades argipäeva alates meditsiinist kuni avaliku ruumini meeste järgi.

Maria Pettersson "Erakordsed naised" (2020) - hinnanguvaba ja võimestava tooniga lood erinevate ajastute põnevatest naistest üle maailma.

Michael G. Pipich "Leppimine bipolaarsusega" (2019) - USA terapeudi Michael G. Pipichi raamatut peaksid lugema kõik, kes soovivad bipolaarset häiret mõista. See teos on hea tugi nii patsiendile kui ka tema lähedastele. Bipolaarsel inimesel või tema vanematel on ju näiteks oluline teada, et keegi ei ole midagi valesti teinud: selle psühhikahäire riski saab inimene sündides kaasa oma geenikombinatsiooniga.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Martin Pistorius „Nähtamatu poiss” (2011) - lugu haiguse tagajärjel tummaks jäänud ja ratastooli jõudnud poisist, kes leiab tee eneseteostuse, tähendusliku elu ning suheteni.

Piret Pöldver „Hoog” (2022) - alkoholismi küüsi jäänud ja sellest välja pääsenud inimeste lood. Anna Žigure „Läti rahva käekäik. Hetki ajaloost” (2021) – läti rahva saja viimase aasta lugu. Anna Žigure on isiklike ajalugude kildudest kokku pannud mosaiigi, milles on eestlastelegi tuttavaid mustreid, ainult sinimustvalge asemel on punavalgepunane.

Marjane Satrapi „Persepolis” (2008) – autori elu Iraanis alates tema kümnendast eluaastast, mil toimus 1979. aasta islamirevolutsioon. Marjane vanemad, eriti vabamõtlejast ema, istutavad tüdrukusse tugeva usu vabadusse ja võrdõiguslikkusse.

Daniel Tammet „Sündinud sinisel päeval” (2006) - lugu autistliku mehe Daniel Tammeti lapsepõlvest ja nooruseast.

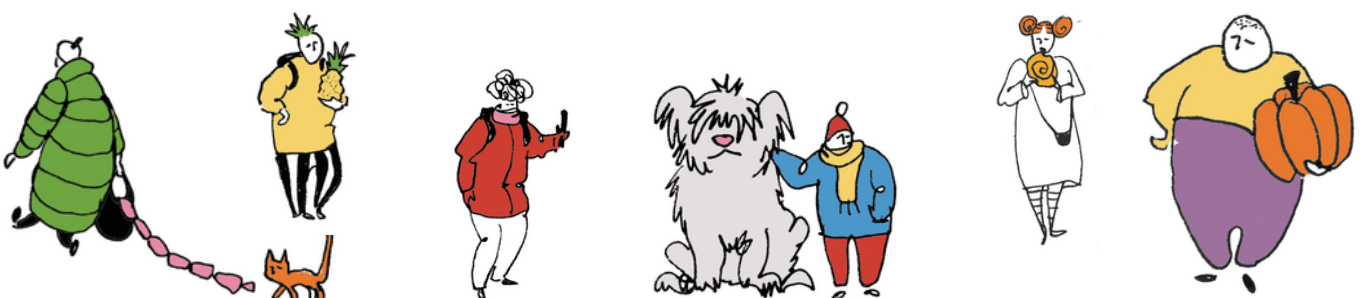
Voldemar Veedam, Carl B. Wall „Purjetamine Vabadusse” (2017) - lugu kuueteistkümneme Eesti pagulase põgenemisest 1945. aastal üle tormise Atlandi ookeani Ameerikasse.

Kaarel Veski „Autismi olemus” (2018) - põhjalik ülevaade autismi olemusest ja neuroloogilisest mitmekesisusest.

Robin Wall Kimmerer „Braiding sweetgrass” (2013) – ingliskeelne raamat inimeste ja maa suhetest, keskendudes taimede ja botaanika rollile nii põlisameeriklaste kui ka Lääne-Euroopa traditsioonides.

Tara Westover „Haritud” (2020) - ühe naise pääsemise lugu oma paranoilise perekonna juurest; sellest, kuidas haridus võib päästa inimese.

Anja Wikström „Ükski pere pole saar” (2015) - liigutav ja kaasakiskuv lugu aktiivsus-ja tähelepanuhäire (ATH) ja autismispektri häirega last kasvatava pere igapäevaelust.

**mitmekesisuse
kuu**

**INIMÕIGUSTE
KESKUS**

Tara Westover "Haritud" (2020) - ühe naise pääsemise lugu oma paranoilise perekonna juurest; sellest, kuidas haridus võib päästa inimese.

Anja Wikström "Ükski pere pole saar" (2015) - liigutav ja kaasakiskuv lugu aktiivsus- ja tähelepanuhäire (ATH) ja autismispektri häirega last kasvatava pere igapäevaelust.

Virginia Woolf "Oma tuba" (1929) - üks feminismi alustekste, mis arutleb selle üle, mida naistel on vaja, et olla loovad ja ennast teostada.

Eesti Kirjandusmuuseum ja Ühendus Eesti Elulood, Volita Paklar „Mu kodu on Eestis : Eestimaa rahvaste elulood“ (2009) – lood vene kogukonnast Eestis. Elulugudes jutustatakse kohanemisest/kohanematuses, suhtlemisest ja suhtumisest Eestisse, armastusest Eesti vastu.

"Kalevi alt välja. LGBT+ inimeste lugusid 19. ja 20. sajandi Eestist" (2022) - ajaloolised lood lesbide, geide, biseksuaalsete inimeste, transinimeste kogemustest Eestis. Tasuta saab raamatu alla laadida [siin](#).

"Kapiuksed valla. Arutlusi homo-, bi- ja transseksuaalsusest" (2010) - esimene Eestis ilmunud esseekogumik, mis käsitleb homo-, bi- ja transseksuaalsusega seotud teemasid laiahaardeliselt.

